

CSA's in Nederland

Elisabeth Hense & Jolanda van Benthem

1. Community Supported Agriculture

Community Supported Agriculture (CSA) is een verdienmodel dat boeren en tuinders de mogelijkheid geeft om een bestaan op te bouwen met een kleinschalig biologisch landbouwbedrijf, waarbij het bedrijfsrisico van de boer of tuinder wordt gedeeld met hun consumenten. Elk jaar betalen de klanten, die lid worden van de CSA, voor een oogstaandeel. Dit geeft de boer een stabiel inkomen, zodat hij geen of minder geld hoeft te lenen. In ruil daarvoor krijgen de leden een deel van de oogst. Ook mogen ze meebeslissen over de bedrijfsvoering en krijgen ze jaarlijks inzicht in de boekhouding van de boer. Als de oogst een keer wat minder is, door slecht weer of een plantenziekte, dan krijgen de leden minder of geen groenten. De afstand tussen producenten en consumenten van voedsel, die in onze geglobaliseerde samenleving ongekend groot is geworden, wordt zo weer teruggebracht tot fietsafstand. De relatie tussen boer en klant is gebaseerd op wederzijds vertrouwen en openheid. De leden komen hun groenten zelf oogsten of de producent bezorgt ze in nabij gelegen steden en dorpen.

2. CSA in kaart gebracht

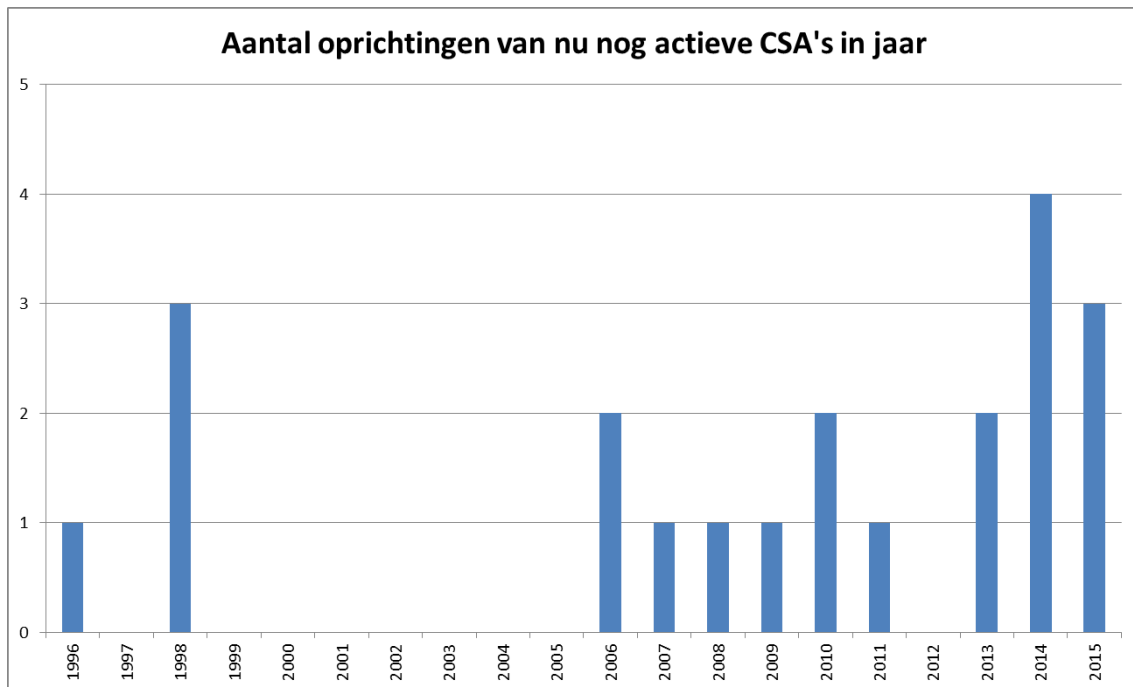
Er zijn in 2015 in Nederland 21 kleinere en grotere CSA-bedrijven bij ons bekend. Oudere bedrijven die in 2015 niet meer actief waren, zijn niet in deze tabel of op deze kaart vermeld.

Nr.	Naam CSA-bedrijf	Plaats	Jaar van oprichting
1	De Oosterwaarde	Diepenveen	1996
2	De Nieuwe Ronde	Wageningen	1998
3	De Amelis Hof (voorheen Aardvlo)	Bunnik (Amelisweerd)	1998
4	Tuinderij de Volle Grond (voorheen Aardvlo)	Bunnik (Amelisweerd)	1998
5	De Kraanvogel	Esbeek	2006
6	In het Volle Leven	Vortum-Mullem	2006
7	Birkenhof	Soest	2007
8	De Nieuwe Akker	Haarlem	2008
9	De Vrije Akker	Melderslo	2009
10	Boer Koekoek	Nijmegen	2010
11	Boerderij Buitenverwachting	Hoogmade	2010
12	De Nieuwe Akker	Schalkhaar	2011
13	Âsum	Techum	2013
14	Moestuin Neerbosch	Nijmegen	2013
15	Tuinderij 't Wild	Rosmalen	2014

16	Land en Boschzigt	s Gravelande	2014
17	Us Hof	Sibrandabuorren	2014
18	De Stadsakker	Groningen	2014
19	Buiten Leeft	Delft	2015
20	Het Proefveld	Groningen	2015
21	De Veldhof	Joppe	2015

3. Staafdiagram van alle nu nog actieve bedrijven (sinds het jaar van hun oprichting)

CSA-bedrijven kennen een kleine opbloei vanaf 1996 en een sterke bloeiperiode vanaf 2006. In de stille tijd tussen 1999 en 2006 waren er geen netwerkbijeenkomsten van CSA-bedrijven. Omstreeks 2006 nam Tineke Bakker weer het initiatief daartoe en organiseerde studiedagen. Tuinders werden met name enthousiast over een combinatie van CSA en zelfoogst. Dat werkt in Nederland en België, omdat deze tuinen redelijk kleinschalig zijn. Consumenten vinden zelf oogsten leuk en tuinders houden van de aanloop van klanten. CSA geeft een antwoord op de heersende ontevredenheid over hoe onze (landbouw)economie is georganiseerd. De financiële crisis heeft producenten en consumenten wakker geschud en men raakte geïnspireerd door de Transition-Town-beweging die omstreeks 2008 werd opgericht. De onderlinge steun en uitwisseling onder tuinders is onmisbaar gebleken om het concept verder te verspreiden en door te ontwikkelen. Inmiddels bewijst CSA dat een andere manier van voedsel produceren en verhandelen mogelijk is.

4. Marktaandeel van CSA in Nederland

CSA-bedrijven zijn divers in hun opzet en aanpak. Sommige bedrijven hebben leden, anderen spreken van oogstgenoten of abonnees. Er zijn grote verschillen wat betreft de afspraken binnen een bedrijf, de inspraak en betrokkenheid van de consumenten, de keuze voor een volledig CSA-bedrijf of een combinatie van CSA met andere bronnen van inkomsten zoals het leveren van energie, een zorgboerderij of kinderopvang. Ook is er verschil wat betreft de omvang van het bewerkte land, het aantal betaalde tuinders en het wel of niet inzetten van vrijwilligers. Sommige bedrijven groeien hard of zitten al vol, andere bedrijven worden weer kleiner of willen zelfs stoppen, omdat CSA voor hen niet voldoende succesvol is. Sommige bedrijven combineren CSA graag met andere bronnen van inkomsten waardoor ze met minder leden, oogstgenoten of abonnees rond komen. Omdat er ook

veel verschil is in de omvang (klein, middelgroot, groot) van de groente- en fruitpakketten of oogstaandelen die voor de diverse groepen van consumenten beschikbaar zijn, is het moeilijk om op betrouwbare wijze het marktaandeel van CSA in Nederland te berekenen. Op grond van de ruwe cijfers van 2015 die voor tweederde van de ons bekende bedrijven voor bedrijfsgerelateerde publicatie beschikbaar zijn, kunnen we grofweg stellen dat er duidelijk kansen liggen voor CSA-bedrijven, maar dat vele bedrijven nog maar kort bestaan en nog moeten bewijzen dat ze zich op termijn kunnen handhaven.

Naam CSA-bedrijf	Aantal leden, oogstgenoten, abonnees	Aantal pakketten, tassen
De Nieuwe Ronde	385 leden	
De Amelis Hof	130 leden	
Tuinderij de Volle Grond		1-persoons: 33, 2-persoons: 53, 4-persoons: 14
De Nieuwe Akker, Haarlem	700 leden	
De Vrije Akker	Gesloten in 2015	
Boerderij Buitenverwachting	10 leden, stopt als CSA	
De Nieuwe Akker, Schalkhaar	80 leden, 15 proefabonnements (4 weken)	
Âsum	46 abonnees	
Moestuin Neerbosch	140 oogstgenoten	
Land en Boschzigt	70 zelfoogsters	50 kleine groentetassen, 15 grote groentetassen, 12 fruittassen
Us Hof	70 oogstaandelen, ofwel 89 personen van 37 huishoudens	
Buiten Leeft	60 oogstaandeelhouders	
De Veldhof	Nu 30 deelnemers; het is de bedoeling om uit te groeien tot 230 deelnemers	

5. Wilt u uw CSA bedrijf ook op de kaart laten zetten?

Mocht u een CSA bedrijf in Nederland hebben dat nog niet op onze kaart staat, dan kunt u dit melden bij dr. Elisabeth Hense (E.Hense@ftr.ru.nl). Ook kunt u laten weten hoeveel leden, oogstgenoten of abonnees u heeft, resp. hoeveel pakketten of tassen u aanbiedt. Vermeld dan ook even of deze informatie aan uw bedrijf gekoppeld mag worden of dat u een anonieme verwerking wenst.

6. CSA in beeld

Heeft u een mooie foto van uw CSA bedrijf kunt u die opsturen naar dr. Elisabeth Hense (E.Hense@ftr.ru.nl) om te laten plaatsen op onze website: <http://www.ru.nl/ftr/ccs/research-society-0/waarden-transitie/>.

Stand van zaken: september 2015.